

булінгу, який набув значного поширення в освітньому просторі і значною мірою зменшує можливість реалізації гарантованого конституційного права на освіту, а отже стає передумовою розвитку несприятливих і соціально-небезпечних явищ (злочинність, правовий нігілізм тощо). Тому, наразі є крайня необхідність реалізації органами прокуратури усього спектру належних їм повноважень щодо захисту прав дитини від булінгу. В першу черга така протидія може здійснюватися у підвищення активності щодо моніторингу ситуації забезпечення прав дитини в навчальних закладах. В подальшому, це можливість впровадження саме органами прокуратури програми – Olweus Bulling Prevention Program (ОВПП), яка є взірцевою для протидії булінгу у світі.

Список використаних джерел:

1. Рада взялася за булінг у школах. Пропонують підвищити штрафи за фізичне або моральне знущання [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/ukrayina/rada-vzylasya-za-buling-u-shkolah-proponuyut-pidvischiti-shtrafi-za-fizichne-abo-moralne-znuschannya-1226832.html>
2. Социальные детерминанты здоровья и благополучия подростков. Исследование «Поведение детей школьного возраста в отношении здоровья»: международный отчет по результатам обследования 2009–2010 гг. / под ред. С. Currie и др. – Копенгаген : Европ. регион. бюро ВОЗ, 2012 г. (Сер. Политика охраны здоровья детей и подростков. – Вып. № 6).
3. Olweus D. Bullying at school: What we know what we can do. N.Y.: Wiley-Black – well, 1993.
4. Закон України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#n195>
5. Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0016900-14>
6. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі / А.Ю. Барліт, О.О. Барліт // Горизонти освіти. – 2012. – № 2. – С. 44-46.
7. Olweus Bullying Prevention Program (2003) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.clemson.edu/olweus

Марченко В.Ю.

студент,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ДОКТРИНА «СРІБНОГО БЛЮДЦЯ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Інститут допустимості доказів є гарантією забезпечення принципу законності та верховенства права, реалізації положень п. 2, 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]. Проте проблема

допустимості доказів в теорії кримінального процесу та кримінальному процесуальному законодавстві вирішується неоднозначно. Наявна значна кількість підходів до визначення критеріїв допустимості доказів. Однією з таких концепцій є теорія «срібного блюдця», застосування якої в нашій державі вже мало місце. Тож виникла потреба дослідити її значення для науки кримінального процесу та вплив на національне кримінальне процесуальне законодавство України.

Доктрину «срібного блюдця» було розроблено в США. Вона є способом легалізації даних, які були спочатку здобуті суб'єктом в порушення закону, але потім прийняті судом від суб'єкта доказування (сторони захисту або обвинувачення), який не порушував процесуальний закон. Тобто, відповідно до даної доктрини, незаконно отримані дані, подібно плодам отруєного дерева, поміщеним на «срібне блюдце», ніби сануються і знову стають застосовними для правосуддя. Доктрина «срібного блюдця» застосовується в США при оцінці допустимості доказів з урахуванням тієї ролі, яку виконує особа, яка отримує відомості, а саме: якщо вона є суб'єктом доказування, то допущені ним істотні порушення закону виключають допустимість отриманого ним або з його ініціативи доказу, коли ж особа не є суб'єктом доказування і стороною – незаконно отримана нею незалежна інформація, тим не менш, може стати доказом після залучення до кримінального провадження в установленому процесуальному порядку [1, с. 364-365].

З огляду на те, що ця концепція є законною відповідно до Федеральних правил про докази США, можливо, для Америки такий підхід є прийнятним, проте в українській правовій системі він наразі не може бути застосованим перш за все через те, що існування такої норми на законодавчому рівні слугуватиме для різного роду провокацій, зловживань правоохоронних органів та незаконних способів отримання інформації.

Проте, слід погодитися з думкою Вапнярчука В.В., який зазначає, що в окремих випадках докази, зібрані відповідно до цієї доктрини, є допустимими. Прикладом може бути небезпідставна критика положення рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення положення ч.3 ст. 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року (справа № 1-31/2011) (це рішення, як вважається багатьма правознавцями, було прийняте у зв'язку зі справою Гонгадзе з метою неможливості використання в ній як доказів «плівок Мельниченка») [2]. Так, зокрема, на думку, судді Конституційного Суду В.І. Шишкіна, особи, які не є носіями владних повноважень, а також особи, які хоча і є носіями владних повноважень, але до їхньої компетенції не належить здійснення оперативно-розшукової діяльності, можуть учиняти дії щодо збору інформації (право за ст. 34 Конституції України). Здобуті в результаті таких дій фактичні дані можуть бути сприйняті органами слідства і судом як допустимий доказ, особливо якщо вони додатково підтверджуються свідченнями під протокол безпосереднього отримувача такої інформації [3].

Крім того, на нашу думку видається прийнятним введення інституту крайньої необхідності до кримінального процесуального законодавства (в контексті реалізації доктрини «срібного блюдця»). Доволі часто виникають

ситуації, коли для запобігання або припинення правопорушення необхідно порушити закон. За аналогією з кримінальним правом можна визначити, що якщо відвернена шкода буде більша за шкоду, заподіяну протиправними діями, що були направлені на збирання доказів, то такі докази є допустимими. Досить цікавий приклад на підтвердження цієї позиції наводить Ю. К. Орлов: священнослужитель, порушуючи таємницю сповіді, видав жінку, яка навмисно заражала чоловіків Снідом [6, с. 101].

Також досить обґрунтованою видається позиція Р. Г.-В. Локка, який пропонує ввести спеціальний процесуальний порядок для процедури збирання доказів, за якої неуповноважені учасники процесу – захисник, підозрюваний, обвинувачуваний, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники – вправі збирати тільки письмові документи шляхом подачі запитів і клопотань, а також надавати документи, технічні носії інформації і предмети, які за збігом обставин опинилися в їх розпорядженні. Спеціальні дії зазначених суб'єктів, спрямовані на виявлення, вилучення й одержання технічних носіїв інформації і предметів, є незаконними й отриманий у результаті таких дій об'єкт повинний бути визнаний недопустимим доказом [5, с. 8].

Підсумовуючи, слід зазначити, що доктрина «срібного блюдця» наразі не може бути застосована в Україні, зокрема, через наявну позицію Конституційного Суду України та законодавчої неврегульованості даного питання. Тому ми пропонуємо внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України, закріпивши в ньому інститут крайньої необхідності та положення щодо можливості визнання допустимими доказів, зібраних в результаті спеціальних дій, спрямованих на виявлення, вилучення й одержання технічних носіїв інформації і предметів, суб'єктами, що не уповноважені вчиняти зазначені дії, якщо такі докази свідчать про невинуватість особи, або про винуватість, якщо буде доведено неможливість отримання таких доказів у законний спосіб і їх виняткова важливість для досудового розслідування, та за умови передачі таких доказів належним суб'єктам у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Список використаних джерел:

1. Боруленков Ю.П. Юридическое познание в процессуальной, оперативно-розыскной и частной детективной деятельности // Владимир. – 2009. – С. 364.
2. Вапнярчук В.В. Щодо концепцій недопустимості доказів // Науковий журнал: Право і суспільство. – 2016. – № 5. – С. 162-166.
3. Граждане имеют право собирать доказательства по уголовному делу – судья Конституционного Суда: Разъяснение судьи Шишкина П Интернет-издание «Дорожный контроль» (24.07.2015) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://roadcontrol.org.ua/node/2747>.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Локк Р. Г.-В. Истребование, использование и предоставление письменных документов и носителей информации в ином виде как способ получения доказательств по УПК РФ: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. // Саратов, 2006. – 22 с.
6. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе / Ю.К. Орлов. – Научно-практическое пособие // М., Проспект, 2000. – 144 с.